

ПРОБЛЕМИ ЕФЕКТИВНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

О. Ю. Андрєєва

*Донбаська національна академія будівництва і архітектури,
вул. Державіна 2, 86123, м. Макіївка, Україна.*

Отримана 23 березня 2006, прийнята 1 червня 2006

Анотація. У статті розглянуті проблемні аспекти ефективного функціонування підприємств міського господарства. Досліджена існуюча система господарювання підприємств комунальної власності в Україні та за результатами проведеного аналізу обумовлена необхідність економічних, правових, адміністративних, фінансових, організаційних та інших заходів щодо підвищення ефективності функціонування комунальних підприємств, що сприятиме комплексному розвитку міського господарства в цілому.

Ключові слова: міське господарство, комунальна власність, комунальні підприємства, приватизація, оренда.

ПРОБЛЕМЫ ЭФФЕКТИВНОГО ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ ГОРОДСКОГО ХОЗЯЙСТВА

Е. Ю. Андреева

*Донбасская национальная академия строительства и архитектуры,
ул. Державина 2, 86123, г. Макеевка, Украина.*

Получена 23 марта 2006; принята 1 июня 2006

Аннотация. В статье рассмотрены проблемные аспекты эффективного функционирования предприятий городского хозяйства. Исследована существующая системы хозяйствования предприятий коммунальной собственности в Украине и по результатам проведенного анализа предложены экономические, правовые, административные, финансовые, организационные и прочие мероприятия по повышению эффективности функционирования коммунальных предприятий, что в целом будет способствовать комплексному развитию городского хозяйства.

Ключевые слова: городское хозяйство, коммунальная собственность, приватизация, аренда.

PROBLEMS OF THE MUNICIPAL ECONOMY ENTERPRISES

O. Yu. Andreyeva

*Donbas National Academy of Civil Engineering and Architecture,
Derzhavin str., 86123, Makiyivka, Ukraine.*

Received March 23, 2006, accepted June 1, 2006

Abstract. In the clause the problem aspects of effective functioning of the enterprises of municipal economy are considered. The researches of existing system of management of the enterprises of the municipal property in Ukraine are carried out. On the basis of the carried out analysis the economic, legal, administrative, financial, organizational and other measures on increase of efficiency of functioning of the municipal enterprises are offered, that will promote complex development of municipal economy.

Key words: municipal economy, municipal property, privatization, rent.

Реформування економіки України потребує формування такої організації економічних відносин, яка забезпечить включення її рівноправним членом до світового співтовариства. Тому цей процес повинен бути спрямований на регіоналізацію економіки. Тільки в цьому випадку можливо забезпечити раціональне використання місцевих ресурсів і відродити ефективне господарство міста, що створить сприятливі умови життєдіяльності населення.

Важливою складовою частиною комунальних ресурсів

міста є комунальні підприємства, ефективне функціонування яких забезпечує поповнення дохідної частини місцевого бюджету. Ці підприємства у спадок від командно-адміністративної економіки отримали цілий комплекс проблем, що набувають особливої актуальності з швидким переходом економіки на ринкові відносини.

Основною метою даної статті є визначення проблем міського господарства задля того, щоб підвищити ефективність функціонування підприємств комунальної власності, оскільки в ході економічних перетворень ще не повною мірою вдалося створити економічні та правові умови для стабільного і поступового розвитку міста.

Дослідженням питання проблем функціонування комунальних підприємств займалися

такі видатні вчені, як В. Фінагін, В. Мамутов, Г. Семчук, Н. Гринчук, С. Корнейчук та ін.

Основними проблемами комунальних підприємств, які потребують першочергового вирішення, є, по-перше, недосконалість нормативно-правової бази та непослідовність у прийнятті рішень, неналежна увага керівників до цієї справи, що поряд з відсутністю інституційних перетворень призвело до руйнівного і кризового стану підприємств міського господарства.

Процес формування комунальної власності в Україні ще продовжується, тому потребують вирішення питання, пов'язані з керуванням цими об'єктами.

Законодавча база, що існує сьогодні, не вирішує проблеми чіткого розмежування державної і комунальної власності. Досі не має окремого закону, що регламентує право комунальної власності, отже, комунальна власність залишається підвидом державної форми власності.

Крім того, відсутнє розподілення прав і повноважень у процесі керування об'єктами, які є власністю територіальних громад, що призводить до втручання держави у формування і перерозподіл фінансових ресурсів міста.

В сучасних умовах залишається актуальним питання визначення правового статусу комунальних підприємств, оскільки в ході економічних перетворень ще не повною мірою вдалося створити правові умови для їх стабільного і

поступового розвитку. Їй досі не має чітких критеріїв необхідності створення і діяльності цих підприємств. Низька ефективність функціонування комунальних підприємств призводить до недоодержання доходів у місцевий бюджет, а система управління, що існує сьогодні, мало-ефективна і потребує реформування.

Крім того, відсутні нормативно-правові документи, що регламентують механізм передачі основних фондів підприємствам в управління, оренду, концесію. Нормативно не врегульовані питання господарської діяльності на територіях, що піддаються негативному впливу процесів техногенного та природного характеру, у тому числі загальнодержавного значення від підтоплення, зсувів тощо.

Відсутні нормативи щодо галузей соціальної сфери. Централізований фонд дотацій, що використовують сьогодні, на практиці тільки викликає напруженість між регіонами і, звичайно ж, не стимулює власні джерела місцевих доходів.

По-друге, більшість підприємств комунальної власності мають велику територію обслуговування. Це обмежує можливість одночасного впливу на всі ланки організації. Також до несвоечасного отримання та обробки інформації при прийнятті управлінських рішень призводить недостатній рівень забезпечення комп'ютерною та оргтехнікою, і відповідним програмним набором.

По-третє, недосконалість системи розрахунків за спожиті населенням та організаціями житлово-комунальні послуги призводять до значних обсягів заборгованості населення з оплати послуг, до неспроможності одних підприємств комунальної сфери розрахуватись за надані їм комунальні послуги з іншими підприємствами галузі.

У багатьох регіонах гострою проблемою для підприємств комунального господарства залишаються хронічні неплатежі споживачів за виконані роботи. Більш 40 % складає заборгованість населення через неплатоспроможність. До 30 % складає заборгованість бюджетних організацій, які фінансуються з державного і місцевого бюджетів. Велика заборгованість місцевих бюджетів за роботи, виконані по благоустрою міст, у результаті обсяги робіт підприємств дорожнього, зеленого госпо-

дарства і зовнішнього освітлення скоротилися в 5-10 разів. Відповідно скоротилися робочі місця, різко погіршився стан і експлуатація доріг, зелених насаджень, освітлення й інших об'єктів благоустрою. Крім того, росте заборгованість бюджету на погашення різниці в тарифах на житлово-комунальні послуги, надані населенню [2].

Причинами виникнення та подальшого накопичення кредиторської та дебіторської заборгованості є:

- низька платоспроможність населення;
- несвоечасна оплата послуг споживачами;
- невідповідність рівня тарифів вартості послуг;
- відсутність бюджетних дотацій на покриття різниці між рівнем тарифу та повною вартістю послуг;
- наявність штрафних санкцій комунальним підприємствам від кредиторів, які, в свою чергу, не мають права виставляти відповідні санкції до населення;
- відсутність штрафних санкцій до громадян-неплатників.

У силу своєї занедбаності проблема заборгованості не має однозначного вирішення: засобів, достатніх для цього, немає, ні в населення, ні в бюджеті. Але повинні бути визначені хоча б підходи до її вирішення.

Серйозним чинником незадовільного фінансового стану підприємств є відсутність матеріальної відповідальності споживачів за несплату або несвоечасну оплату послуги. Відсутня взаємна відповідальність сторін щодо якості надання послуг та оплати їх споживання.

Не працює механізм припинення надання послуги (відключення). Необхідно встановити чіткі та прозорі взаємні права та обов'язки всіх суб'єктів процесу виробництва та споживання комунальних послуг, а також можливість реального вирішення спорів у судовому порядку у разі порушення.

Крім того, великих фінансових втрат зазнають комунальні підприємства через систему фінансування пільг, які значною мірою надаються державою за рахунок підприємств міського господарства. Протягом останнього часу питання соціальної політики мають безпосередній вплив на ці підприємства: розширення пільгових категорій громадян, постійне

недофінансування соціальних програм призводять до погіршення стану підприємств комунальної власності.

По-четверте, незадовільний стан багатьох об'єктів комунальної інфраструктури як побутового, так і виробничого призначення, зокрема тих, які виробляють і розподіляють тепло, воду, електроенергію, очисних споруд, транспортних магістралей і тощо. Причинами є моральний і фізичний знос, неефективні форми управління. Зокрема, сьогодні в аварійному стані перебуває більша частина споруд і мереж, які фактично відпрацювали термін амортизації. Обсяги повністю амортизованих основних фондів і обладнання теплоенергетики, водопостачання, водовідведення, міського електротранспорту, систем сміттєпереробки в 1,5-2 рази більші, ніж у будь-якій іншій галузі. На межі повної зупинки перебуває ліфтове господарство. Планово-попереджувальний ремонт поступився місцем аварійно-відбудовним роботам, витрати на які у 2-3 рази вищі.

Протяжність аварійних теплових мереж сьогодні становить 14 тис. км. Кількість котелень на підприємствах комунальної теплоенергетики зросла більше ніж у 1,5 рази, при цьому їх сумарна потужність зросла у 2 рази, однак виробництво теплової енергії за цей же період збільшилось лише на 6%. Тобто майже половина основних фондів підгалузі працює неефективно, а теплоносій надходить в мережі з нижчою, ніж нормативна, температурою. Термін експлуатації 21% котлів перевищує 20 років, 38% котлів малоефективні та застарілі з ККД менше 82%. Недосконалі і застарілі автоматика регулювання процесу горіння не дозволяє досягти максимальної повноти згоряння палива і економії газу.

Постійно погіршується стан житлового фонду. Нині майже 40 тис. будинків (4 відсотки житлового фонду України) належать до категорії старих та аварійних. Кожний третій будинок потребує капітального або поточного ремонту [3].

Фактичні витрати на капремонт в більшості областей становлять лише 60-80% планових показників, при цьому нормативна потреба в 1,5 рази більша за планову. Через відсутність бюджетних коштів капітальний ремонт житла комунальної власності в порівнянні з 1991 ро-

ком скоротився в декілька разів, а в ряді областей практично повністю призупинений. Старіння житлового фонду — це серйозна проблема для України. Не виконується Програма реконструкції будинків перших масових серій.

За останні 10 років кількість рухомого складу електротранспорту зменшилася на 3,4 тис. одиниць (30 відсотків), а понад 70 відсотків наявного парку рухомого складу міського електротранспорту відпрацювали нормативний термін експлуатації.

Із 3710 мостів та шляхопроводів 73 відсотки не відповідають вимогам чинних нормативів за вантажопідйомністю або габаритами, а 140 — перебувають в аварійному стані. Занепокоєння викликає незадовільний стан некатегорійних мостів, особливо через Дніпро в містах Києві, Дніпропетровську та Запоріжжі.

У містах і селищах не сформована сучасна система поводження з побутовими відходами, що вкрай негативно впливає на санітарно-епідеміологічний стан довкілля. Більшість сміттєзвалищ — екологічно небезпечні об'єкти [3].

З найбільш актуальних проблем у матеріалах, надісланих обласними державними адміністраціями, привертають увагу наступні. Стан будівель і споруд закладів освіти, охорони здоров'я, культури та інших задовільний, у бюджетах міст протягом 2000-2001 рр. щорічно передбачались кошти на проведення їх ремонту (хоча обсяг 0,1-4 % від загальної суми витрат бюджетів для цього замалий). Стан же комунальних підприємств визнаний незадовільним. Всі міські комунальні підприємства, що надають послуги з тепlopостачання, збиткові, устаткування застаріле й енергомістке, потребує значних капіталовкладень. Заміни потребують від 40 до 60 % мереж водо- і тепlopостачання, водовідведення [1].

Протягом останніх років багато підприємств міського господарства практично перебувають в зоні збитковості. Така тенденція безумовно негативно впливає і на технічний стан основних фондів цих підприємств.

По-п'яте, існує дефіцит різноманітних ресурсів. У своїй більшості підприємства міського господарства працюють сьогодні фактично за рахунок тих ресурсних можливостей, що були накопичені до початку 90-х років. У зв'язку з паливно-енергетичною кризою виникає

необхідність у вживанні заходів для зниження загальних і питомих енерговитрат.

Зокрема, однією з основних структур ЖКГ є водопровідно-каналізаційне господарство, що протягом десятиліть розвивалося екстенсивно. У свідомості споживачів укорінилося помилкове уявлення, що необмежена кількість поданої води є показником високого рівня комунально-побутової сфери. Результатом такої політики став дефіцит водяного балансу в ряді регіонів.

З усього обсягу споживаної в ЖКГ електроенергії 60% споживає водопровідно-каналізаційне господарство. Тому її економія тут повинна бути на першому місці. Велика енергоємність житлового фонду багато в чому обумовлена тим, що з метою здешевлення існуючі будинки будувалися без обліку їх оптимального теплового захисту. Енергетична криза, залежність від російських та інших іноземних постачальників нафти і газу, зростання їхньої ціни викликають необхідність у значному посиленні регулюючої ролі держави в економії енергоресурсів.

Головним об'єктом енергозберігаючої діяльності є існуючий житловий фонд і комунальна інфраструктура. Переустаткування цього фонду з метою його утеплення, удосконалення комунального устаткування — основні напрямки скорочення витрат енергоресурсів. Аналіз показує, що 50-60 % палива, призначеного для обігріву приміщень, губиться через погану теплоізоляцію: тепло іде через стелі, стіни, погано пригнані двері, вікна [4].

Ринковий принцип лібералізації цін під час переходу держави у цілому до ринкової системи функціонування економіки спричинив суттєве подорожчання житлово-комунальних послуг, тарифи на які не покривали їх вартості

Відчутної нагальності набула проблема неефективного використання ресурсів. Це пояснювалося тим, що застарілі технології, що були впроваджені за радянських часів і, зважаючи на дешевизну і практично бездефіцитність ресурсів у колишньому СРСР, були налаштовані на екстенсивний розвиток галузі. На початку 90-х рр. такі технології виявилися вкрай неефективними. При цьому бюджетні кошти на їх модернізацію вже не виділялися, а тариф, як і раніше, подібні витрати не покривав.

Оскільки в собівартості житлово-комунальних послуг енергетична складова досягає в окремих підприємствах більше 50 відсотків, то підвищення цін на енергоносії неминуче призвело до випереджувального, порівняно з іншими товарами, зростання вартості житлово-комунальних послуг підвищення тарифів в цей період вдвічі-втричі перевищувало зростання споживчих цін в цілому. Та навіть за таких умов частка вартості, що сплачувало населення, все ще залишалася мізерною, а це змушувало державу продовжувати виплачувати дотації підприємствам житлово-комунального господарства. Це призвело до дефіциту фінансових ресурсів [3].

Хронічний дефіцит бюджету міста обумовлений як ослабленням податкової бази, так і неефективною витратою коштів. При гострій недостатці засобів у місцевих бюджетах органи місцевої влади не мають можливості здійснювати намічені заходи щодо розвитку галузей соціальної інфраструктури. Помітимо, що грошей не вистачає на науку, культуру, освіту, охорону здоров'я, захист довкілля середовища та інше.

Для підвищення технологічного рівня сервісу також потрібні основні й оборотні фінансові засоби, що сьогодні в дефіциті через відомі кризові ситуації у нашій економіці. З одного боку - величезна дебіторська заборгованість, а з іншого боку, в умовах ринку, односторонньо контрольована стара витратна система змісту комунального господарства, різке падіння обсягу виконуваних послуг і нерегульоване споживання енергоносіїв.

Якщо на підприємствах побутового обслуговування, торгівлі і суспільного харчування є умови для самооплатності, то в житлово-комунальному господарстві і на міському транспорті їх немає. Останні дістають відсутні кошти з державного бюджету через вищі організації на регіональному рівні. Установи освіти й охорони здоров'я фінансуються з місцевого бюджету, лише дитячі дошкільні установи мають й інші джерела фінансування — кошти промислових і будівельних організацій, плату від батьків. Джерелами фінансування об'єктів фізкультури і спорту, поряд з міським бюджетом, є кошти профспілок і підприємств.

Для вирішення проблеми дефіциту різноманітних ресурсів на підприємствах комунальної власності необхідне залучення інвестицій, але в Україні відсутні економічні стимули для залучення інвестицій до комунальної галузі. Через значну фінансову нестабільність фінансові та кредитні установи не розглядають комунальну галузь як інвестиційно привабливу. Відсутність гарантій обмежує використання альтернативних механізмів фінансування довгострокових проектів за рахунок випуску облігацій, фінансового лізингу із залученням виробників обладнання, а також інвестиційних коштів приватного сектору.

Відсутність інвестицій у галузь та обігових коштів підприємств призвели до значного погіршення технічного стану основних фондів, підвищення аварійності об'єктів житлово-комунального господарства, збільшення питомих витрат та непродуктивних витрат матеріальних та енергетичних ресурсів, що негативно впливає на рівень та якість комунальних послуг.

У містах склалася складна ситуація з функціонуванням об'єктів соціальної сфери, переданих у комунальну власність міста з балансу підприємств. Проблема їхнього фінансування не вирішена.

Водночас у містах продовжується тенденція зниження чисельності населення: у містах районного значення — на 0,5-13,5%, обласного значення — на 0,3-6,5% за останні п'ять років. Працездатне населення становить (у відсотках до загальної чисельності обстежених міст) у малих містах 45-56%, у містах обласного значення — 45-65%. Чисельність працездатного населення коливається залежно від економічної ситуації на території міст: в окремих містах спостерігається тенденція збільшення працездатного населення на 2-4%, а в інших чисельність працездатних знизилась за останні п'ять років на 68% (м. Тячів Закарпатської області), в містах обласного підпорядкування зниження становило 1,5-2,7%. За останні п'ять років у малих містах чисельність працездатного населення віком до 28 років знизилась на 1,5-15%, до п'ятирічного віку — на 3-9%, народжуваність — на 17-30%.

У містах обласного значення безробітних реєструється 0,9-3,6 % від загальної кількості

осіб працездатного віку, рівень навантаження на одного працюючого непрацездатних у середньому дорівнює 1. Водночас рівень фіксованого безробіття на території малих міст найвищий серед інших адміністративно-територіальних одиниць — від 4 до 27%. Це зумовлено тим, що понад 60% малих міст є монофункціональними. Навантаження на одного працюючого на території міської (селищної) ради непрацездатних (пенсіонерів, дітей та інших осіб), які проживають на території ради, в середньому 8 осіб, а, наприклад, у місті Ланчин Надвірнянського району Івано-Франківської області — 62 чол.

За останні два роки спостерігається тенденція пожевлення економічної діяльності на території більшості міст обласного значення. Проте в містах з чисельністю населення менше 50 тис. жителів і монофункціональною економікою відчуваються різкі коливання в рівнях доходів місцевих бюджетів. Економічний стан діючих на території міської (селищної) ради підприємств різних форм власності нестійкий, рівень їх рентабельності змінюється майже щороку від +8 до -20% [5].

Також, у нових умовах господарювання для підприємств міського господарства можна виділити ще наступний комплекс найважливіших проблем:

- не сформована система ресурсозбереження;
- громіздкість структур управління, роздуті штати персоналу;
- відсутній контроль якості продукції;
- асинхронність функціонування об'єктів комунальної сфери;
- не забезпечене регулювання і контроль діяльності підприємств;
- не сформовані конкурентні відносини в сфері виробництва та послуг тощо.

Таким чином, необхідно провести реформування підприємств комунальної власності, важливими напрямками якого мають стати демонополізація, приватизація, оренда, створення конкурентного середовища в системі управління та обслуговування тощо.

Побудова конкурентного ринку у комунальній сфері можлива при корінній трансформації економічних відносин усередині неї з відповідними умовами, що включають: відповідну законодавчу і нормативну базу, інституціональні та фінансово-кредитні фактори, мак-

роекономічні, соціально-політичні і психологічні умови, розвинуту і доступну інформаційну базу тощо.

Крім того, необхідно удосконалити склад та структуру об'єктів комунальної власності. Роздержавлення та приватизація є одним з найбільш дієвих засобів удосконалення складу та структури комунальної власності. В комунальній власності повинні залишатися, перш за все, підприємства, що надають гарантований мінімум послуг населенню безкоштовно, об'єкти, послуги яких надаються населенню безкоштовно або за помірну плату, що гарантує їх загальнодоступність для усіх верств населення, інфраструктурні об'єкти, підприємства, що надають платні послуги населенню, але можуть бути легко монополізовані. Всі інші підприємства повинні і можуть бути приватизовані шляхом продажу на аукціонах та конкурсах, оскільки ці об'єкти є найбільш привабливими для приватних інвесторів.

Місцеві органи влади повинні дбати про підвищення ефективності функціонування комунальних підприємств та зниження на цій основі бюджетних видатків. Як показує світовий досвід, таке підвищення ефективності роботи комунальних підприємств можливе тільки за умови залучення в комунальну власність приватного капіталу. Форми такого залучення можуть бути різноманітними, але в усіх випадках місцеві органи влади повинні виконувати контроль за діяльністю підприємств за участю приватного капіталу. Залучити приватний капітал в комунальну власність можна шляхом здійснення торгів на надання тих чи інших послуг, особливо в галузях, які є природними монополістами.

Крім того, на нинішньому етапі розвитку міського господарства необхідно продовжувати впроваджувати договори оренди і концесії. Головним підсумком подібної процедури буде ефективне господарське використання комунальної власності.

Необхідно забезпечити беззбиткове функціонування комунальних підприємств при прозорій економічно обґрунтованій системі визначення рівня тарифів на комунальні послуги, оптимізувати витрати матеріальних, енергетичних та інших ресурсів підприємств комунальної власності. Крім того, необхідно здійснити реструкту-

ризацію заборгованості, вжити заходів щодо формування та впровадження тарифів, що забезпечують відшкодування вартості послуг, а також забезпечити збільшення рівня збору платежів і багато іншого.

Таким чином, існує цілий ряд негативних соціально-економічних факторів, які привели більшість підприємств комунальної власності в занепад. Більш ніж десятилітній досвід показав, що ринкові реформи протікають досить в'яло, що говорить про визначені недоліки в законодавчій базі самого реформування. Насамперед, необхідно вирішити проблему забезпечення рентабельної роботи підприємств міського господарства, а це не тільки питання ціноутворення, але і питання ефективного керування фінансовими ресурсами підприємства, у тому числі і моделювання інфляційних втрат при сформованих тарифах, керування дебіторською заборгованістю, взаємини з державою з приводу податків і зборів, інвестиційної діяльності, різних проблем у взаємовідношенні зі споживачами і багатьох інших. Це можливо тільки у випадку своєчасного виявлення та вирішення проблем комунальних підприємств. Саме тоді держава зможе розраховувати на те, що тягар по забезпеченню споживачів якісними і доступними послугами візьмуть собі на плечі нові ринкові утворення.

Література

1. Гринчук Н. Матеріально-фінансова забезпеченість надання громадських послуг у містах України. // Управління сучасним містом. - 2003. - № 1-3. - С. 133-139.
2. Корнейчук С. В. Государственное регулирование территориального развития ЖКХ. // Город, регион, государство: проблемы распределения полномочий / НАН Укр. ИЭПИ; Редкол.: Мамутов В. К. (отв. ред.) и др. - Донецк: ООО "Юго-Восток, ЛТД", 2003. - 434 с.
3. Семчук Г.М. Реформа стосується всіх // Міське господарство України. - 2002. - №3. - С. 2-10.
4. Хижняк Л.Т. Направления реформирования ЖКХ // Город, регион, государство: проблемы распределения полномочий: Материалы 3 международной научно-практической конференции, г. Донецк, 24-26 апреля. - 2003. / НАН Укр. ИЭПИ. - Донецк: ООО "Юго-Восток, ЛТД". - 2003. - 224 с.
5. Янукович В.Ф., Дробышевская Т. В. Социальная инфраструктура: отраслевые проблемы и региональные приоритеты // Актуальные проблемы стабилизации и развития экономики: Сб. науч. трудов / НАН Укр. ИЭПИ; Редкол.; В.К. Мамутов (отв. ред.) и др. - Донецк, 1999. - 328 с.

Андреева Олена Юріївна — аспірант кафедри "Економіки підприємств" Донбаської національної академії будівництва і архітектури.

Андреева Елена Юрьевна — ассистент кафедры "Экономика предприятий" Донбасской национальной академии строительства и архитектуры.

Andreyeva Olena Yuriyivna — post-graduate of Department of economics of enterprise of the Donbas National academy of Civil Engineering and Architecture.